

ODHALENIE. Komparatívna analýza americko-slovenskej zmluvy. Právnik: Je horšia ako zmluva s Nemeckou ríšou a najhoršia zo všetkých DCA

- CZ24 News | 3. února 2022

SLOVENSKO/USA: V článku sa dozviete, kto všetko vyrokoval lepšie podmienky ako my? Porovnávajú sa zmluvy šiestich štátov. Prečo je v niektorých aspektoch zmluva horšia ako Zmluva o ochrannom pomere Slovenskej republiky a Nemeckej ríše. O nezmyselnej interpretačnej doložke.

Poslanci NR SR budú onedlho rokovať o udelení súhlasu s návrhom zmluvy o obrannej spolupráci medzi Spojenými štátmi a Slovenskou republikou. Zástancovia zmluvy tvrdia, že všetky štáty východného krídla NATO majú obdobnú zmluvu ako vyrokovala Slovenská republika, a teda že je to údajne zmluva so štandardnými podmienkami.

Analyzujeme preto podmienky týchto zmlúv nakoľko bolo možné ich v krátkom čase dohľadať v rozdielnych publikačných prameňoch, vrátane amerických. Na východnom krídle NATO teda ide **o zmluvy Estónska, Lotyšska, Litvy, Poľska, Maďarska, Rumunska a Bulharska** (a stručne nahliadneme aj do zmluvy geopoliticky exponovaných Spojených štátov).

Prihliadame pritom aj na rozdielne geopolitické postavenie týchto krajín, z ktorých niektoré majú latentné problémy s ruskou politikou alebo štandardom ruských menšín, prípadne sú účastníkmi zmrazených konfliktov.

Kto všetko vyrokoval lepšie podmienky ako Slovensko ?

Začnime najznámejším americkým spojencom s dlhodobým historickým protikladným vzťahom k Rusku, teda Poľskom. Prvý a zásadný rozdiel medzi návrhom DCA so Slovenskom, a návrhom s Poľskom je práve v záverečných ustanoveniach.

Zmluva s Poľskom

z 15. augusta 2020 je uzatvorená na neurčito a vypovedať sa dá v dvojročnej lehote, teda v prípade zmeny geopolitickej situácie ale aj konkrétnych vecných problémov s jej plnením, ju Poľsko môže zajtra vypovedať a o dva roky ňou už nebude viazané, kým Slovensko ju má uzavrieť na **minimálne desaťročné obdobie**.

I nejmenší finanční příspěvek velice pomáhá! Děkujeme!

CHCI PŘÍSPĚT

Ďalej však články 14 a 15 zmluvy o kriminálnej jurisdikcii síce obsahujú obdobný systém vzdania sa primárnej trestnej jurisdikcie (ktorá vyplýva z platného zmluvného vzťahu so všetkými štátmi NATO), avšak, proces oznámenia trestných činov ako aj oznámenia reklamovania jurisdikcie je upravený oveľa presnejšie a podrobnejšie a tým efektívnejšie ako znenie, o ktorom bude rokovať Národná rada SR.

Štandardným ustanovením vo viacerých zmluvách vrátane poľskej (čl. 15) a maďarskej (čl. 12, ods. 6) je **ustanovenie o práve prieskumu a preverenia osvedčenia**, ktoré má vydať americká autorita v prípade spáchania trestného činu príslušníkom ozbrojených síl pri výkone jeho služobných povinností.

Poľsko má takisto v dohode s USA zakotvenú povinnosť nahradiť určité nároky do 12 týždňov – článok 18 odsek 7. **Lehota na úhradu nárokov v slovenskej zmluve nie je.**

Rovnako na rozdiel od našej dohody má Poľsko aj osobitné ustanovenie k sporu o trestnoprávnu jurisdikciu – **článok 14 odsek 3, ktorý znie:**

„In the event of dispute over jurisdiction, the competent authorities of the Parties shall promptly consult in order to resolve the dispute. Joint determination of jurisdiction shall normally be made not later than thirty (30) days after the date on which the consultation begins, unless the competent authorities of the Parties decide to extend this deadline by a specific period of time. Until these consultations are concluded, the Parties shall not bring the case to trial.“

Ustanovenie v slovenčine znie nasledovne: „V prípade sporu o jurisdikciu sa príslušné orgány zmluvných strán bezodkladne poradia, aby spor vyriešili. Spoločné určenie jurisdikcie sa zvyčajne uskutoční najneskôr do tridsiatich (30) dní odo dňa, keď sa konzultácia začne, pokiaľ sa príslušné orgány strán nerozhodnú predĺžiť túto lehotu o konkrétne časové obdobie. Kým sa tieto konzultácie neukončia, strany nepredložia prípad na súd.“

Jeho význam je ťažko preceniť, keďže zabráňuje napríklad tomu, aby počas niekoľkoročných „non-konzultácií“ (ako Američania použili ako taktiku aj v známej kauze Ekvádor vs. USA, ktorému sa venujem nižšie) prebehlo konanie pred americkým vojenským trestným tribunálom, počas ktorého bude obžalovaný napríklad oslobodený pričom toto rozhodnutie bude predstavovať res iudicata.

S tým tiež súvisí ustanovenie poľskej zmluvy o rovnocennom postavení svedkov a poškodených z územia Poľska s postavením svedkov a obetí podľa amerického práva (čl. 16 odsek 4 poľsko-americkej DCA). **Takéto ustanovenie v dohode SR nie je**, pričom jeho absencia ľahko môže viesť k tomu, že

v daných konaniach s primárnou americkou jurisdikciou sa slovenskí poškodení občania nebudú vedieť domáhať rovnakého procesného postavenia

Navyše Poliáci môžu oznámiť reklamovanie svojej jurisdikcie v prípade trestných činov ešte aj pred ich ohlásením Spojenými štátmi, čo je dôležitý nástroj na to, aby sa zamedzilo dôsledkom porušenia povinnosti USA notifikovať trestný čin spáchaný príslušníkmi jej ozbrojených síl.

Podobne však Poľská a Maďarská zmluva majú čl. 14, ods. 2, resp. 12 ods. 2 ktoré sa venujú **notifikačnej povinnosti** dojednaný tak, že USA sú povinné oznámiť všetky trestné činy svojich príslušníkov o ktorých sa dozvedia, s výnimkou prípadnej odchyľnej dohody strán ohľadne menej dôležitých trestných činov („Subject to any particular arrangements that may be made for minor offenses...“) kým v našom čl. 12, ods. 2 čítame:

„Ozbrojené sily USA, oznámia slovenským orgánom každý prípad podľa odseku 1) s výnimkou trestných činov, za ktoré možno uložiť pokutu alebo trest odňatia slobody na menej ako (3) tri roky.“

Prvá DCA zmluva USA s Estónskom

Pokiaľ ide o pobaltské štáty, **Estónsko** uzavrelo prvú DCA s USA formou výmeny nót v roku 2015, pričom táto **výmena nót neobsahovala žiadne vzdanie sa trestnej jurisdikcie**, čo poukazuje okrem iného na to, že je možné vyrokovať s USA takúto obrannú dohodu aj bez straty primárnej jurisdikcie.

Je pritom zásadné poukázať na to, že **primárna jurisdikcia**, ktorej sa štáty vzdávajú je v rámci NATO upravená čl. VII, ods. 3 písm. c) NATO SOFA, teda

ide o jurisdikciu, ktorú si napríklad voči nemeckým, britským, talianskym či maďarským a poľským jednotkám zachovávame, a preferenčne sa jej máme zdať práve a iba voči USA, čo samozrejme v celom procese negociácie nebolo nijako odôvodnené

V následnej zmluve z roku 2017 sa Estónsko už primárnej trestnej jurisdikcie vzdalo a to v podobnom rozsahu ako tomu je u Slovenskej DCA. V prípade Estónska však treba osobitne poukázať na geopolitickú exponovanosť pobaltských krajín ako bývalých konštituentov ZSSR a v prípade Estónska a Lotyšska aj na problematický status ruskej národnostnej menšiny, a menšie hraničné napätie ohľadne Narvy.

Litovsko-americká DCA

uzavretá vo Vilniuse 17. januára 2017 rovnako v čl. 12. 2. zakotvuje **notifikačnú povinnosť USA prísnejšie** než zmluva, ktorú má prerokovať Národná rada, a to s ustanovením:

„Subject to any particular arrangements which may be made for minor offenses, U.S. forces shall notify the competent Lithuanian authorities of each case falling under the provisions of paragraph 1 of this Article.“

Lotyšsko-americká DCA

z 12. januára 2017, v čl. XII, ods. 2) určuje: „2. *The Prosecutor's General Office of the Republic of Latvia shall notify U.S. forces of the initiation of criminal proceedings against a member of the force or civilian component, or a dependent, and U.S. forces shall notify the Prosecutor's General Office of the Republic of Latvia of each case falling under the provisions of paragraph 1 of this Article. (...)*“

Lotyšsko teda ešte v roku 2017 dokázalo vyrokovať bezvýnimočnú povinnosť USA informovať generálnu prokuratúru Lotyšska o každom trestnom čine, kde si USA chcú uplatniť jurisdikciu

kým Generálna prokuratúra môže vždy pri každom začatí trestného stíhania oznámiť späťvzatie jurisdikcie ako priamo vypláva z čl. XII, ods. 1) pričom aj toto ustanovenie je výhodnejšie, pretože

nemôžu vzniknúť pochybnosti ktoré orgány majú oznamovať reklamovanie jurisdikcie, ani pochybnosť, či k nemu nemalo dôjsť cestou diplomatických kanálov alebo špeciálnych zástupcov

pri ktorých s ohľadom na ich menovanie ozbrojenými silami SR možno mať pochybnosti o tom, či ich podstatný záujem pri implementácii zmluvy budú otázky trestnej jurisdikcie.

Bulharsko-americká DCA

Obdobné ustanovenie o notifikácii ako v prípade Litvy obsahuje čl. X Bulharsko-americkej DCA ešte z r. 2008, ktorá je tiež uzavretá na desať rokov, ale **s iným mechanizmom vypovedania**, ako je tomu u nami analyzovanej zmluvy – predmetné ustanovenie znie:

„3. Although this Agreement shall have an initial term of ten years, it may be terminated by either Party upon one year’s written notice to the other Party through diplomatic channels. Thereafter, this Agreement shall continue in force unless terminated by either Party upon one year’s written notice to the other Party through diplomatic channels.“

V prípade bulharsko-americkej DCA je teda možné ju vypovedať s ročnou výpovednou dobou aj počas trvania prvotnej doby desiatich rokov

Rumunská zmluva nemá charakter „DCA“!

Pokiaľ ide o Rumunsko, **v skutočnosti ani nie je uzavretá DCA** ako sa nesprávne tvrdí (hoci tak ju cituje aj preambula BMDSA, ale Agreement on the status of forces (**SOFA**) z roku 2005 doplnená Dohodou o umiestnení protiraketového systému (Agreement on the Deployment of the United States Ballistic Missile Defense System in Romania – BMDSA).

Tzv. DCA z roku 2005 neobsahuje vzdanie **sa jurisdikcie vôbec!**

Dohovor o umiestnení protiraketového systému z 13. septembra 2011, v čl. IV ods.1 určuje že základňa, kde sú protiraketové systémy umiestnené je pod plnou suverenitou Rumunska

Čl. IV, ods. 18 určuje že rumunský veliteľ informuje amerického zástupcu o všetkých prípadoch, keď sa javí, že sa dopustili príslušníci ozbrojených síl USA protiprávneho konania, **žiadnej jurisdikcie ani primárnej trestnej jurisdikcie sa Rumunsko nevzdalo.**

Navyše zmluva BMDS upravuje osobitne, že Rumunsko nie je zodpovedné za škody spôsobené protiraketovým systémom mimo územia Rumunska (v rámci takejto zmluvy to môže znamenať len zodpovednosť USA).

Hovoríme tu pritom o štáte, ktorý má geopolitické záujmy v Moldavsku, má veľmi napäté vzťahy s Ruskom kvôli proruským politickým hnutiam v Moldavsku a kvôli zmrazenému konfliktu v Podnesterskej moldavskej republike, ktorá v rokoch rozpadu ZSSR vyhlásila nezávislosť od Moldavska. Inak povedané,

žiadnen analyzovaný štát NATO sa nevzdal trestnej jurisdikcie takým spôsobom, v takom rozsahu, alebo s tak materiálne nevykonateľným znením ustanovením, ako sa chystá Slovensko, azda s výnimkou Estónska.

Naviac dokonca ani len Gruzínsko, v chronickom spore s Ruskom ohľadne Južného Osetska a

Abcházka sa vôbec vo svojej DCA s USA nevzdalo trestnej jurisdikcie.

V niektorých aspektoch je zmluva horšia ako ochranná zmluva s Nemeckou ríšou

Podľa navrhovanej zmluvy môže aj mimo zóny základní Kuchyňa a Sliač získavať armáda USA ďalšie objekty, vykonávať v nich policajnú jurisdikciu a to vrátane komunít v blízkosti základní.

Zmluva o ochrannom pomere bola vyrokovaná v čase akútneho ohrozenia Slovenska Maďarskom a Poľskom, a obsahovala garanciu územnej celistvosti a nezávislosti Slovenska v čase rozpadu európskej bezpečnostnej štruktúry britsko-francúzskych záruk (samozrejme narušiteľom tu bolo práve Nemecko, ale súčasne sa výrazne zvýšil jeho geopolitický význam).

Ochranná zóna mala zakotvenú trestnú jurisdikciu Nemecka avšak teritoriálne limitovanú. **Zmluva neumožňovala voľný pohyb, vstup a odchod nemeckých vojenských osôb po Slovensku**, ani neumožňovala exekutívne dohody (bez súhlasu Snemu) o budovaní alebo prenechaní ďalších objektov.

V týchto aspektoch je navrhovaná DCA výraznejším zásahom do našej suverenity, a to v situácii, keď geopolitické ohrozenie Slovenska je nulové, a pritom je zrejmé, že sa USA chystajú na zhoršenie konfrontácie na Ukrajine, na čom Slovensko nemá absolútne žiaden záujem.

Nezmyselná interpretačná doložka

Interpretačná doložka vyžiadaná prezidentkou je v dvojstrannej zmluve nezmysel. Interpretačné doložky sú okrem iného vhodné a bežne používané v multilaterálnych zmluvách.

Ak nejde o tzv. „understanding“ teda výklad prijatý kolektívne, i tak nemajú právnu silu. Ešte menší právny význam môže mať takáto doložka v prípade sporu medzi USA a Slovenskom o výklad ustanovení a to z dvoch dôvodov:

1) zmluva neobsahuje žiaden mechanizmus riešenia sporov, a obsahuje medzinárodnoprávne s ohľadom na iné slovensko-americké zmluvy v princípe nezmyselný a nevysvetliteľný záväzok nepredložiť spor na rozhodnutie žiadnemu súdu napriek inak dojednaným mechanizmom riešenia sporov,

2) Ak USA nezaujmú žiaden postoj k jednostrannému výkladovému úkonu Slovenska, potom predmetná doložka skončí ako ekvádorský pokus o arbitráž s USA na Permanent Court of Arbitration, kde USA výslovne odkázali, že po ekvádorskej nóte týkajúcej sa výkladu zmluvy medzi stranami nezaujali žiadne stanovisko a preto medzi stranami nie je žiaden spor.

Záverom

Je zrejmé, že dojednané znenie slovensko-americkej DCA je v porovnaní s inými zmluvami neštandardným (obdobný rozsah ústupkov obsahuje jedine obdobná zmluva s Estónskom), kým štandardné podmienky DCA sú rozhodne výhodnejšie pre protistrany USA ako je navrhované znenie.

Z hľadiska právneho štátu je zmluva zbytočnou hrozbou pre práva a slobody slovenských občanov v situácii, keď je možné uzavrieť podstatne masívnejšie dohody s USA bez takéhoto ústupu.

Vzdanie sa jurisdikcie, zle formulovaná notifikačná povinnosť, ako aj dĺžka platnosti sú všetko ústupky, ktoré vôbec nezodpovedajú stavu zmluvnej základne USA s jej inými európskymi spojencami v NATO, ale dokonca ani len Gruzínskom

Jediný zmysluplný postup je odmietnutie súhlasu Národnej rady, a prípadné následné rokovanie, ktorým budú dosiahnuté nevyhnutné zmeny v znení zmluvy, hoci o jej prínose pre obranyschopnosť Slovenska možno mať aj ďalšie vecné pochybnosti nad rámec tejto analýzy.

Slavomír Jančok, analytik Inštitútu národnej politiky

[ZDROJ](#)